

EDITORIAL

Subvertir i profanar

La reflexió sobre la llibertat com a ideal polític conscient irromp en la tradició del pensament a Occident amb el Renaixement i la Reforma. Inaugura el ventall de corrents crítiques que tan brillantment va recórrer Isaiah Berlin en la seua conferència de 1958: «Dos conceptes de llibertat», i que no han perdut vigència com a instrument per a considerar les transformacions que la llibertat, l'emancipació, l'opressió, el sotmetiment, la dominació i la coacció han patit en el nostre món contemporani. Des que, en 1845,

Subvertir y profanar

La reflexión sobre la libertad como ideal político consciente irrumpe en la tradición del pensamiento en Occidente con el Renacimiento y la Reforma. Inaugura el abanico de corrientes críticas que tan brillantemente recorrió Isaiah Berlin en su conferencia de 1958: «Dos conceptos de libertad», y que no han perdido vigencia como instrumento para considerar las transformaciones que la libertad, la emancipación, la opresión, el sometimiento, la dominación y la coacción han sufrido en nuestro mundo contemporáneo. Desde que, en 1845, Max Stirner publicara *El único y su*

Subvert and profane

Reflection on liberty as a conscious political ideal emerged in the tradition of Western thought with the Renaissance and the Reformation, opening up a wave of critical schools of thought that Isaiah Berlin brilliantly described in his 1958 lecture *Two Concepts of Liberty*. Since then, it has lost none of its currency as a tool with which to consider the transformations that liberty, emancipation, oppression, subjugation, dominance and coercion have undergone in today's contemporary world. Following

Max Stirner publicara *L'Únic i la seva propietat* com un al·legat radical en favor de la sobirania absoluta del jo, diverses variants del seu somni han aparegut recurrentment, no tant en la reflexió acadèmica de la filosofia i de les ciències polítiques com en els fonaments —poques vegades explícits— de posicionaments ideològics en els extrems de l'espectre: dels hereus de l'anarquisme clàssic als seguidors d'Ayn Rand. Les limitacions de les propostes de Stirner, centrades en la seua consideració d'un únic aïllat que es relaciona amb els altres —igualment únics— en termes exclusivament de poder, fan inviable qualsevol societat d'únics, però algunes de les seues consideracions cal tenir-les en compte —fins i tot per la seua retòrica veement.

propiedad como un alegato radical en favor de la soberanía absoluta del yo, diferentes variantes de su sueño han ido apareciendo recurrentemente, no tanto en la reflexión académica de la filosofía y de las ciencias políticas como en los fundamentos —pocas veces explícitos— de posicionamientos ideológicos en los extremos del espectro: de los herederos del anarquismo clásico a los seguidores de Ayn Rand. Las limitaciones de las propuestas de Stirner, centradas en su consideración de un único aislado que se relaciona con los otros —igualmente únicos— en términos exclusivamente de poder, convierten en inviable cualquier sociedad de únicos, pero algunas de sus consideraciones merecen ser tenidas en cuenta —incluso por su retórica vehemente.

the publication of Max Stirner's *The ego and its own* in 1845 as a radical indictment in favour of absolute sovereignty of the ego, different variations of his dream have repeatedly appeared not so much in academic reflection of philosophy and political sciences as in the fundamentals—rarely made explicit—of the ideological positions at both extremes of the spectrum: from the heirs of classical anarchism to the followers of Ayn Rand. The limitations of Stirner's proposals—essentially his consideration of an isolated unique ego that relates to other, equally unique egos exclusively in terms of power—means any society of unique egos is not viable, but some of his deliberations should be borne in mind, for his vehement rhetoric among other things.

Per totes bandes ressonen crides a la llibertat. Però se sent i se sap què significa una llibertat donada, atorgada? S'ignora que qualsevol llibertat és, en la plena accepció de la paraula, essencialment, un autoalliberament, és a dir, que «jo» tan sols puc tenir tanta llibertat com puga crear-me'n: «La meua individualitat (p. 131) [...]. Qualsevol que avui pertanya a l'oposició reclama a plena veu l'emancipació. Els prínceps han de proclamar els seus pobles majors, és a dir, emancipar-los! Si per la vostra manera de conduir-vos sou majors, res haveu en ser emancipats; si no sou majors, no sou dignes de l'emancipació, i no és aquesta qui accelerarà la vostra maduresa. Els grecs majors d'edat van fer fora els seus tirans i el fill major d'edat se separa del seu pare; si els grecs hagueren esperat que els seus tirans els feren la gràcia de posar-los fora de tutela, haurien esperat llarg temps; el pare que té un fill que no vol fer-se major, el planta, si és sensat, al carrer, i l'imbècil no té més del que es mereix. No s'atorga la llibertat més que a un esclau alliberat, un *libertinus*, un gos que arrossega un cap de la cadena, és un serf vestit d'home lliure, com l'ase sota la pell del lleó (p. 132) [...]. Qui no s'allibera a si mateix, no és més que un emancipat» (p. 133).

Por todas partes resuenan llamamientos a la libertad. Pero ¿se siente y se sabe lo que significa una libertad dada, otorgada? Se ignora que toda libertad es, en la plena acepción de la palabra, esencialmente, una autoliberación, es decir, que «Yo yo» tan sólo puedo tener tanta libertad como la cree: «Mi individualidad (pág. 131) [...]». Cualquiera que hoy pertenezca a la oposición reclama a grito herido la emancipación. ¡Los príncipes deben proclamar a sus pueblos mayores, es decir, emanciparlos! Si por vuestra manera de conducirlos sois mayores, nada tenéis con ser emancipados; si no sois mayores, no sois dignos de la emancipación, y no es ella la que apresurará vuestra madurez. Los griegos mayores de edad arrojaron a sus tiranos y el hijo mayor de edad se separa de su padre; si los griegos hubieran esperado a que sus tiranos les hiciesen la gracia de ponerlos fuera de tutela, habrían aguardado largo tiempo; el padre cuyo hijo no quiere hacerse mayor, lo pone, si es sensato, en la puerta de su casa, y el imbécil no tiene más de lo que merece. No se concede la libertad más que a un esclavo liberado, un *libertinus*, un perro que arrastra un cabo de la cadena, es un siervo vestido de hombre libre, como el asno bajo la piel del león (pág. 132) [...]. Quien no se libera a sí mismo, no es más que un emancipado» (pág. 133).

The cry for “freedom” rings loudly all around. But is it felt and known what a donated or chartered freedom must mean? It is not recognized in the full amplitude of the word that all freedom is essentially—self-liberation,—i.e., that I can have only so much freedom as I procure for myself by my ownness. (219)[...] Those who to-day “stand in the opposition” are thirsting and screaming to be “set free.” The princes are to “declare their peoples of age,” i.e. emancipate them! Behave as if you were of age, and you are so without any declaration of majority; if you do not behave accordingly, you are not worthy of it, and would never be of age even by a declaration of majority. When the Greeks were of age, they drove out their tyrants, and, when the son is of age, he makes himself independent of his father. If the Greeks had waited till their tyrants graciously allowed them their majority, they might have waited long. A sensible father throws out a son who will not come of age, and keeps the house to himself; it serves the noodle right. The man who is set free is nothing but a freedman, a *libertinus*, a dog dragging a piece of chain with him: he is an unfree man in the garment of freedom, like the ass in the lion's skin. (220)[...] he who is not self-freed is merely an—emancipated man (221).

Ens cal parlar, doncs, en termes reflexius i d'acció —alliberar-se, emancipar-se— en compte de substantius —alliberament, emancipació— o d'acció transitiva —X allibera o emancipa Y— per a no perdre, en el camí, el sentit subratllat per Stirner. El món es constitueix com a territori ple d'obstacles a la meua voluntat —llibertat, poder, desig...—; trets que em conformen a partir de la relació amb els altres i que tots compartim d'alguna manera i en algun grau. Però «la coacció implica la intervenció deliberada d'altres éssers humans dins de l'àmbit en què jo podria actuar si no hi intervingueren. Només es manca de llibertat política si alguns éssers humans li impedeixen a un assolir un fi» (Berlin, Isaiah, 1988: 192). No ens alliberem, no ens emancipem de la naturalesa, sinó de les restriccions que altres éssers humans ens

Necesitamos hablar, por tanto, en términos reflexivos y de acción —liberarse, emanciparse— en lugar de sustantivos —liberación o emancipación— o de acción transitiva —X libera o emancipa a Y— para no perder, en el camino, el sentido subrayado por Stirner. El mundo se constituye como un territorio plagado de obstáculos a mi voluntad —libertad, poder, deseo...—; rasgos que me conforman a partir de la relación con los otros y que todos compartimos de algún modo y en algún grado. Pero «la coacción implica la intervención deliberada de otros seres humanos dentro del ámbito en que yo podría actuar si no intervinieran. Sólo se carece de libertad política si algunos seres humanos le impiden a uno conseguir un fin» (Berlin, Isaiah, 1988: pág. 192). No nos liberamos, no nos emancipamos de la naturaleza,

We must therefore speak in reflexive, active terms—freeing and emancipating oneself—rather than nouns—freedom, emancipation—or transitive actions—X frees or emancipates Y—so as not to lose Stirner's bearing along the way. The world is constituted as a territory plagued with obstacles to my will—freedom, power, desire...; traits of which I am composed based on relationships with others and that all of us somehow share to a certain extent. But, “Coercion implies the deliberate interference of other human beings within the area in which I could otherwise act. You lack political liberty or freedom only if you are prevented from attaining a goal by human beings” (Berlin, Isaiah, 1958). We do not free ourselves, we do not emancipate ourselves from nature, but from the restrictions other human beings impose on

imposen. No podem denominar llibertat a la modulació o a la superació de les limitacions i dels condicionants naturals, sota pena d'acabar en la reivindicació d'un mitificat somni de paradís original en què, romànticament, creiem que serem titans lliures enfrontats amb una naturalesa cruel i sense misericòrdia amb la qual preteníem poder combatre d'igual a igual. L'àmbit que ens constitueix és fonamentalment social i polític, i és l'acció sobre aqueix àmbit el que pot permetre'ns que ens conformem com a éssers humans més o menys lliures i autònoms, o podem dissenyar una estratègia per a orientar la nostra acció en aqueixa direcció. L'opressió —objectiva o sentida— és inevitable perquè és la conseqüència necessària de l'acumulació de poder onsevol que la dita acumulació es produïska. Alliberar-se exigirà, doncs, un exercici

sino de las restricciones que otros seres humanos nos imponen. No podemos denominar libertad a la modulación o a la superación de las limitaciones y de los condicionantes naturales, so pena de terminar en la reivindicación de un mitificado sueño de paraíso original en el que, románticamente, creemos que fuimos titanes libres enfrentados a una naturaleza cruel e inmisericorde con la que pretendíamos poder combatir de igual a igual. El ámbito que nos constituye es fundamentalmente social y político, y es la acción sobre ese ámbito lo que puede permitirnos que nos conformemos como seres humanos más o menos libres y autónomos, o podamos diseñar una estrategia para orientar nuestra acción en esa dirección. La opresión —objetiva o sentida— es inevitable por ser la consecuencia necesaria de la acumulación

us. Modulating or surmounting natural limitations and conditions cannot be termed as 'freedom' without the risk of evoking a mythical dream of original paradise in which we romantically believe we were free Titans confronting a cruel, merciless nature that we thought we could fight on equal terms. The environment that we are constituted by is essentially social and political, and it is action on this environment that can allow us to be shaped as more or less free and autonomous human beings, or we can design a strategy to guide our actions in that direction. Oppression—objective or experienced—is inevitable because it is the necessary consequence of the accumulation of power wherever that accumulation occurs. Freeing ourselves demands, therefore, that we exercise a counterpower. We need to reflect on, evaluate,

de contrapoder. És sobre aquest exercici —les fluctuacions, tensions, obertures i tancaments d'aquest— que necessitem reflexionar, valorar i comprometre'ns, no sobre la conceptualització idealista de la llibertat com a principi abstracte. Determinar, doncs, quines són les condicions, els modes i les responsabilitats en l'exercici de l'opressió i de l'acció autoalliberadora esdevé condició prèvia per a conceptualitzar satisfactòriament el que estem disposats a entendre pels esmentats termes, i deixant, així, fora, algunes de les més perniciososes manipulacions actuals d'aquests conceptes.

L'autonomia radical de l'atomitzat «únic» de Stirner apareix, a més, inviable en un món al qual li reconeixem un grau de complexitat i de dinamisme

de poder dondequiera que dicha acumulación se produzca. Liberarse exigirá, pues, un ejercicio de contrapoder. Es sobre este ejercicio —sus fluctuaciones, tensiones, aperturas y cierres— que necesitamos reflexionar, valorar y comprometernos, no sobre la conceptualización idealista de la libertad como principio abstracto. Determinar, pues, cuáles son las condiciones, los modos y las responsabilidades en el ejercicio de la opresión y de la acción autoliberadora se convierte en precondition para conceptualizar satisfactoriamente lo que estamos dispuestos a entender por dichos términos, dejando así fuera algunas de las más perniciosas manipulaciones actuales de estos conceptos.

La autonomía radical del atomizado «único» de Stirner aparece además

and commit ourselves to this exercise of counterpower—its fluctuations, tensions, openings and closings—not the idealistic conceptualisation of freedom as an abstract principle. We need to determine which are conditions, ways and responsibilities in exercising oppression and self-liberating action that become preconditions for satisfactorily conceptualising what we are willing to understand by those terms, thus leaving aside some of the most pernicious manipulations of those concepts that abound today.

The radical autonomy of Stirner's atomised "ego" also seems unviable in a world in which we recognise a degree of complexity and dynamism that was difficult to imagine in his time. In the past, determining the circum-

difícilment imaginable en el seu temps. En el passat, determinar les circumstàncies i les formes, i assenyalar els responsables de la meua opressió era —o podia ser— relativament fàcil: reconèixer en la distància curta entre opressor i oprimint un conflicte d'interessos, un desequilibri en les relacions de poder, i un beneficiari individual o col·lectiu (institucionals o no). Però, actualment, la possibilitat de dur a terme aquests reconeixements ha esdevingut molt més difícil. D'una banda, per l'increment exponencial de la complexitat del món actual —i de l'increment de la nostra capacitat de processar cada dia una quantitat més elevada d'informació rellevant— i d'una altra, per l'extraordinari dinamisme dels processos d'aquesta realitat. La distància entre

como inviable en un mundo al cual le reconocemos un grado de complejidad y de dinamismo difícilmente imaginable en su tiempo. En el pasado, determinar las circunstancias y las formas, y señalar a los responsables de mi opresión era —o podía ser— relativamente fácil: reconocer en la distancia corta entre opresor y oprimido un conflicto de intereses, un desequilibrio en las relaciones de poder, y un beneficiario individual o colectivo (institucionales o no). Pero, actualmente, la posibilidad de llevar a cabo dichos reconocimientos se ha vuelto mucho más difícil. Por un lado, por el incremento exponencial de la complejidad del mundo actual —y del incremento de nuestra capacidad de procesar una cada día mayor cantidad de información relevante— y por otro, por el extraordinario dinamismo de los procesos de esta realidad. La distancia entre el que oprime y el oprimido se

stances and forms of my oppression, and identifying those responsible for it was—or could have been—relatively easy: recognising, in the short distance between oppressor and oppressed, a conflict of interests, an imbalance in power relationships, and an individual or collective beneficiary (institutional or otherwise). But today, it is much more difficult to make the same recognition, firstly because of the exponential increase in the complexity of our modern world—and our increased capacity to process growing amounts of relevant information—and, secondly, because of the extraordinary dynamism of the processes of this reality. The distance between oppressor and oppressed is greater and denser; and the number of intermediary mechanisms and subjects between the two has proliferated. Even though the limits of

el qui oprimeix i l'oprimit s'ha incrementat i s'ha densificat; i hi ha proliferat la quantitat de mecanismes intermedis i de subjectes intermediaris entre l'un i l'altre. Si bé els límits de la llibertat han de ser sempre recognoscibles i explícits, en la pràctica ens movem sempre en un continu —no es tracta mai d'opcions radicals excloents lliure/sotmès— marcat per la inevitable insatisfacció amb el grau de llibertat en què ens trobem perquè, entre altres coses, som capaços d'imaginar estats que considerem més avançats, preferibles, o desitjables: podem somiar. Ens cal millorar el diagnòstic sobre l'estat de la nostra autonomia individual i col·lectiva, entendre la naturalesa de la dominació i del sotmetiment, la seva gènesi, evolució i prospectiva com a condició prèvia per a elaborar modes d'acció conduents a la superació o l'eliminació.

ha incrementado y se ha densificado; y han proliferado la cantidad de mecanismos intermedios y de sujetos intermediarios entre uno y otro. Si bien los límites de la libertad deben ser siempre reconocibles y explícitos, en la práctica nos movemos siempre en un continuo —no se trata nunca de opciones radicales excluyentes libre/sometido— marcado por la inevitable insatisfacción con el grado de libertad en que nos encontramos porque, entre otras cosas, somos capaces de imaginar estados que consideramos más avanzados, preferibles, o deseables: podemos soñar. Necesitamos mejorar el diagnóstico sobre el estado de nuestra autonomía individual y colectiva, entender la naturaleza de la dominación y del sometimiento, su génesis, evolución y prospectiva como precondition para la elaboración de modos de acción conducentes a su superación o eliminación. ¿Cuáles son los

freedom must be always recognisable and explicit, in practice we move on a continuum—there are never radical mutually exclusive options of free or subjugated—marked by the inevitable dissatisfaction with how much freedom we actually have because, among other things, we are capable of imagining states that we consider more advanced, preferable, or desirable: we have the capacity to dream. We need to improve the diagnosis of the state of our individual and collective autonomy, understand the nature of our domination and subjugation, its genesis, evolution and prospects as a precondition for designing the kinds of action that will enable us to overcome or eliminate it. What are the best tools for this task? A powerful approach would be

Quins són els instruments òptims per a dur a terme aquesta tasca? Una aproximació potent seria mitjançant l'ús del concepte de dispositiu de Foucault, que Agamben resumeix i concreta així:

- a. El dispositiu és un conjunt heterogeni que inclou virtualment qualsevol cosa, tant el lingüístic com el no lingüístic: discursos, institucions, edificis, lleis, mesures policials, proposicions filosòfiques, etc. En si mateix el dispositiu és la xarxa que s'estableix entre aquests elements.
- b. El dispositiu sempre té una funció estratègica concreta i sempre s'inscriu en una relació de poder.
- c. Com a tal, resulta de l'encreuament de relacions de poder amb relacions de saber. (Agamben, G., 2014: 7)

instrumentos óptimos para llevar a cabo esta tarea? Una aproximación potente sería mediante el uso del concepto de dispositivo de Foucault, que Agamben resume y concreta como sigue:

- a. El dispositivo es un conjunto heterogéneo que incluye virtualmente cualquier cosa, tanto lo lingüístico como lo no-lingüístico: discursos, instituciones, edificios, leyes, medidas de policía, proposiciones filosóficas, etc. En sí mismo el dispositivo es la red que se establece entre estos elementos.
- b. El dispositivo siempre tiene una función estratégica concreta y siempre se inscribe en una relación de poder.
- c. Como tal, resulta del cruce de relaciones de poder con relaciones de saber. (Agamben, G., 2014: 7)

¿Cuáles son los dispositivos encargados de reducir/incrementar los

Foucault's concept of the *dispositif* (apparatus)¹ which Agamben summarises and defines as follows:

- a. It is a heterogeneous set that includes virtually anything, linguistic and nonlinguistic, under the same heading: discourses, institutions, buildings, laws, police measures, philosophical propositions, and so on. The apparatus itself is the network that is established between those elements.

1. Translator's note: Agamben's book is translated in English as *What is an apparatus?*, but as the author has stated, "I am not satisfied with the current English translation of 'dispositif' as procedure or apparatus" (<http://www.egs.edu/faculty/giorgio-agamben/articles/what-is-a-dispositif/part-1/>) I have used the original French *dispositif* in this translation, except in direct quotations.

Quins són els dispositius encarregats de reduir/incrementar els desequilibris de poder i els utilitzats per a dessubjectivar i alienar els candidats a ser dominats i oprimits? Quines són les condicions adequades per a l'exercici de la llibertat? Quins són els dispositius que possibiliten la subjectivació i l'apoderament de la ciutadania —o la seua opressió, dominació, alienació i debilitament?

En termes d'opressió i d'alienació:

- L'objectiu prioritari seria desemmascarar els dispositius concrets que, des de les instàncies concretes dels poders dels sabers, dels poders polítics i dels poders econòmics ens han conduït a la renúncia dels pri-

desequilibrios de poder y los utilizados para dessubjectivar y alienar a los candidatos a ser dominados y oprimidos? ¿Cuáles son las condiciones adecuadas para el ejercicio de la libertad? ¿Cuáles son los dispositivos que posibilitan la subjetivación y el empoderamiento de la ciudadanía —o su opresión, dominación, alienación y debilitamiento?

En términos de opresión y de alienación:

- El objetivo prioritario sería desenmascarar los dispositivos concretos que, desde las instancias concretas de los poderes de los saberes, de los poderes políticos y de los poderes económicos nos han conducido a la renuncia de los primeros en favor de la entronización hegemónica

- b. The apparatus always has a concrete strategic function and is always located in a power relation.
- c. As such, it appears at the intersection of power relations and relations of knowledge. (Agamben, G., 2014, pag. 7)

What are the *dispositifs* charged with reducing/increasing power imbalances and those used to dessubjectivise and alienate the candidates to be dominated and oppressed? What are the right conditions for the exercise of liberty? What are the *dispositifs* that make possible the subjectivation and empowerment of citizens—or their oppression, domination, alienation and weakening?

mers en favor de l'entronització hegemònica dels denominats «mercats». Hem de remarcar més específicament els dispositius de base tecnològica per al tractament de la informació i per a la comunicació, d'ús generalitzat i omnipresent, i l'adopció i integració dels quals per la ciutadania es troba fortament incentivat. Telèfons intel·ligents, tauletes tàctils i *apps* associades que, des de la publicitat i per a l'usuari concret, tenen valor d'ús per a la comunicació, però que des de l'empresa creadora i propietària última d'aquests i dels productes, el valor d'ús es concentra en l'extracció de quantitats ingents d'informació íntima i espontàniament genuïna —veraç— sobre tots els àmbits personals i socials de la immensa majoria de la població del planeta

de los denominados «mercados». Debemos hacer hincapié más específicamente en aquellos dispositivos de base tecnológica para el tratamiento de la información y para la comunicación, de uso generalizado y omnipresente, y cuya adopción e integración por parte de la ciudadanía se encuentra fuertemente incentivado. Teléfonos inteligentes, tabletas y *apps* asociadas que, desde la publicidad y para el usuario concreto, tienen valor de uso para la comunicación, pero que desde la empresa creadora y propietaria última de los mismos y de sus productos, su valor de uso se concentra en la extracción de cantidades ingentes de información íntima y espontáneamente genuina —veraz— sobre la práctica totalidad de ámbitos personales

In terms of oppression and alienation:

- A primary objective would be to unmask the *dispositifs* that—from the specific instances of powers of knowledge, of political powers and economic powers—have led us to renounce the former in favour of the hegemonic exultation of the so-called 'markets'. We must pay particular attention to the widespread and omnipresent technology-based *dispositifs* for the treatment of information and communication, which citizens are strongly incentivised to adopt and integrate into their lives. Smartphones, tablets and the apps that go with them, the value of which—according to the advertising, and for the spe-

que compta com a consumidora. Ens venen el telèfon intel·ligent per a saber de nosaltres, no perquè ens comuniquem, això fins i tot se'ns regala. La reducció de la persona fins a quedar com a consumidor unidimensional ens obliga a qüestionar les nostres pràctiques de consum. Com opera consumir com a dispositiu? Quina capacitat tenim per a reduir i fins on la nostra capacitat de consum? És possible un consum no alienat? *Cui prodest?* continua sent la pregunta necessària sempre.

y sociales de la inmensa mayoría de la población del planeta que cuenta como consumidora. Se nos vende el teléfono inteligente para saber de nosotros, no para que nos comuniquemos, eso hasta se nos regala. La reducción de la persona hasta quedar como consumidor unidimensional nos obliga a cuestionar nuestras prácticas de consumo. ¿Cómo opera el consumir como dispositivo? ¿Qué capacidad tenemos de reducir y hasta dónde nuestra capacidad de consumo? ¿Es posible un consumo no alienado? *Cui prodest?* sigue siendo la pregunta necesaria siempre.

cific user—is for communication, but for the manufacturer/creator and ultimate owner of these devices and their products, their use value is essentially to extract huge quantities of personal and spontaneously genuine—true—information about practically every aspect of the personal and social spheres of the immense majority of the world's population classified as mere consumers. They sell us smartphones to find out about us, not so we can communicate: that comes practically free. When the individual is reduced to the point where he or she is nothing but a one-dimensional consumer, we must start to question our practices as consumers. How does consuming operate as a *dispositif*? What margin do we have to reduce our capacity to con-

En termes d'alliberar-se:

- La cultura com a sistema de dispositius que ens permet reunir un catàleg d'instruments històricament elaborats per a enfrontar-nos amb la nostra pròpia realitat, i incrementar, així, les nostres possibilitats de gestionar-la millor —d'alliberar-nos— i, al mateix temps, com a espai de convergència de persones i de col·lectius de tradicions diverses que enriqueixen l'espectre i redueixen la nostra vulnerabilitat.
- El llenguatge com a dispositiu radical que ens configura íntimament a partir de la construcció social d'usos, significats i sentits dirigits fona-

En términos de liberarse:

- La cultura como sistema de dispositivos que nos permite reunir un catálogo de instrumentos históricamente elaborados para enfrentarnos a nuestra propia realidad, incrementando así nuestras posibilidades de gestionarla mejor —liberarnos— y, al mismo tiempo, como espacio de convergencia de personas y de colectivos de tradiciones diversas que enriquecen el espectro y reducen nuestra vulnerabilidad.
- El lenguaje como dispositivo radical que nos configura íntimamente a partir de la construcción social de usos, significados y sentidos

sume and to what point? Is non-alienated consumption possible? “*Cui prodest?*” is still the question that must always be asked.

In terms of liberating ourselves:

- Culture as a system of *dispositifs* that allows us to put together a catalogue of historically created tools with which to face our own reality, and therefore extend our abilities to manage it better—liberate ourselves—and at the same time, culture as a space of convergence for people and groups with diverse traditions that enrich the spectrum and reduce our vulnerability.

mentalment a discriminar i resistir els cants de sirena dels mercats entossudits a crear les nostres necessitats indiscutibles.

Necessitem generar, dissenyar i produir —individualment i col·lectivament— els nostres propis dispositius en funció dels nostres propis criteris i interessos; blindar-los a la manipulació i apropiació per part d'institucions alienes al nostre control —necessàriament polític—, diversificar els dispositius —espontanis o planificats i estructurats, etc.— en funció de les nostres necessitats i capacitats individuals i col·lectives.

La intrínseca impossibilitat —ja que tractem de sistemes complexos oberts— de definir, de detectar, d'establir un centre o una cúspide jeràrquica

dirigidos fundamentalmente a discriminar y resistir los cantos de sirena de esos mercados empeñados en crear nuestras necesidades indiscutibles.

Necesitamos generar, diseñar y producir —individual y colectivamente— nuestros propios dispositivos en función de nuestros propios criterios e intereses; y blindarlos a la manipulación y apropiación por parte de instituciones ajenas a nuestro control —necesariamente político—, diversificar los dispositivos en función de las necesidades y capacidades: individuales y colectivos; espontáneos o planificados y estructurados, etc.

La intrínseca imposibilidad —tratándose aquí de sistemas complejos

- Language as a radical *dispositif* that shapes us personally from the social construction of uses, meanings and senses essentially aimed at discerning and resisting the siren songs of those markets determined to create our unquestionable needs.

We need to generate, design and produce—individually and together—our own *dispositifs* according to our own criteria and interests; shield them from the manipulation and appropriation by institutions—necessarily political—that are beyond our control; diversify these *dispositifs*—spontaneous or planned and structured, etc.—according to our individual and group needs and capabilities.

sobre la qual exercir canvis que impliquen una transformació radical de la totalitat d'aquesta ens obliga a dissenyar estratègies encaminades a desenvolupar activitats emancipadores concretes i discretes, capaces de provocar metamorfosis d'escala variable (Morin). No haver pres la iniciativa, com a ciutadans, en totes aquestes qüestions ens ha convertit en «el grup humà més dòcil i més covard que ha produït la Humanitat» del qual parla Agamben —grup humà entregat i alienat fins a la pèrdua de la consciència de si— condemnats a una atomització que se'ns ven i que —eufòricament i onanística— comprem com l'epítom de la genuïna autoafirmació del jo lliure, capaç de gestionar autònomament la seua pròpia vida sota el mantra: «Mai abans en la història de la Humanitat hem estat més lliures que ara». «Per això el pro-

abiertos— de definir, de detectar, de establecer un centro o una cúspide jerárquica sobre la que ejercer cambios que impliquen una transformación radical de la totalidad de la misma nos obliga a diseñar estrategias encaminadas a desarrollar actividades emancipadoras concretas y discretas, capaces de provocar metamorfosis de escala variable (Morin). No haber tomado la iniciativa, como ciudadanos, en todas estas cuestiones nos ha convertido en «el grupo humano más dócil y más cobarde que ha producido la Humanidad» del que habla Agamben —grupo humano entregado y alienado hasta la perdida de la conciencia de sí— condenados a una atomización que se nos vende y que —eufóricamente y onánisticamente— compramos como el epítome de la genuina autoafirmación del yo libre, capaz de gestionar autónomamente su propia vida bajo el mantra:

Because it is intrinsically impossible—here, in the context of open complex systems—to define, detect or establish a centre or a hierarchical apex from which to make changes that radically transform the whole, we must design strategies that will develop specific and discrete emancipating activities capable of causing metamorphosis on a variable scale (Morin). Not having taken the initiative on these issues as citizens has turned us into “the most docile and most cowardly human group that Humanity has ever produced” that Agamben talks about—a human group that is so given over and alienated that it has lost consciousness of itself—condemned to an atomisation sold to us and that—euphorically and onanistically—we buy as the epitome of the genuine self-affirmation of the free self, able to autonomously manage

blema de la profanació dels dispositius —és a dir, de la restitució a l'ús comú del qui hi ha estat capturat i separat— és cada vegada més urgent. Aquest problema no es deixarà plantejar correctament si els qui ho assumeixen no intervenen ni sobre els processos de subjectivació ni sobre els dispositius, per a posar al descobert aquell Ingovernable que és l'inici i, alhora, el punt de fuga de tota política.» (Agamben, Giorgio, 2014: 26); política entesa com a conversa a peu d'àgora entre conciutadans.

Castelló, maig de 2015

«Nunca antes en la historia de la Humanidad hemos sido más libres que ahora». «Por ello el problema de la profanación de los dispositivos —es decir, de la restitución al uso común de lo que ha sido capturado y separado en ellos— es cada vez más urgente. Este problema no se dejará plantear correctamente si los que lo asumen no intervienen ni sobre los procesos de subjetivación ni sobre los dispositivos, para llevar a la luz aquel Ingovernable que es el inicio y, a su vez, el punto de fuga de toda política.», (Agamben, Giorgio, (2014: 26); política entendida como conversación a pie de ágora entre conciudadanos.

Castelló, mayo de 2015

our own lives under the mantra: “Never before in the history of Humanity have we been freer”. “The problem of the profanation of apparatuses—that is to say, the restitution to common use of what has been captured and separated in them is, for this reason, all the more urgent. But this problem cannot be properly raised as long as those who are concerned with it are unable to intervene in their own processes of subjectification, any more than in their own apparatuses, in order to then bring to light the Ungovernable, which is the beginning and, at the same time, the vanishing point of every politics”, Agamben, Giorgio (2014, p. 26); politics understood as conversation, discussion among fellow citizens, in the *agora*.

Castelló, May 2015

AGAMBEN, G. (2014): *¿Qué es un dispositivo?*, Adriana Hidalgo Editora, Buenos Aires.

BERLIN, I. (1988): «Dos conceptos de libertad» en: *Cuatro ensayos sobre la libertad*. Alianza, Madrid.

STIRNER, M. (1970): *El único y su propiedad*, Ed. Labor, Barcelona.

AGAMBEN, G. (2014): *¿Qué es un dispositivo?*, Adriana Hidalgo Editora, Buenos Aires.

BERLIN, I. (1988): «Dos conceptos de libertad» en: *Cuatro ensayos sobre la libertad*. Alianza, Madrid.

STIRNER, M. (1970): *El único y su propiedad*, Ed. Labor, Barcelona.

AGAMBEN, G. (2014): *¿Qué es un dispositivo?*, Adriana Hidalgo Editora, Buenos Aires. [AGAMBEN, G. translated by David Kishik and Stefan Pedatella. Stanford University Press, Stanford, California, 2009.]

BERLIN, I. (1988): «Dos conceptos de libertad» en: *Cuatro ensayos sobre la libertad*. Alianza, Madrid. [BERLIN, I. (1958) "Two Concepts of Liberty." In Isaiah Berlin (1969) *Four Essays on Liberty*. Oxford, Oxford University Press.]

STIRNER, M. (1970): *El único y su propiedad*. Ed. Labor, Barcelona. [*The Ego and His Own*. New York, Benj. R. Tucker, 1907. Translated from the German by Steven T. Byington.]

